

18. MEĐUNARODNA KONFERENCIJA O POVIJESTI KARTOGRAFIJE Atena, 11–16. 7. 1999.

Konferenciju su organizirali Društvo za helensku kartografiju, Nacionalna helenska istraživačka zaklada Centra za neohelenska istraživanja i Imago Mundi Ltd. u suradnji s Helleniskim znanstvenim kartografskim društvom. Prije početka konferencije održan je sastanak Međunarodnog društva kustosa starih karata (International Society of Curators of Early Maps – ISCEM) i sastanak dvaju povjerenstava Međunarodnoga kartografskog društva: za povijest kartografije i za obrazovanje i usavršavanje. Službeni jezici konferencije bili su engleski, francuski i grčki uz simultano prevođenje.

Osnovna tema konferencije bila je *Kartografija mediteranskoga svijeta*, a referati su bili grupirani u skupine sljedećih naslova: Renesansa, Teorija, praksa i projekt “Povijest kartografije”, Funkcije karata, Katastarska kartografija, Panorame gradova, Otoci, Nebeska kartografija, Vojno inženjerstvo, Ruska pomorska kartografija, Srednjovjekovni tekstovi i karte, Narodi i kartografija, Povijest povijesnih karata, Kvantitativna metodologija, Rekonstruiranje Homera, Hidrografija, Islamska kartografija, Tematska kartografija, Kartometrija i Karte u službi znanosti.

Svečano otvorenje konferencije bilo je u paviljonu Zapion smještenom u velikom nacionalnom parku u blizini starog atenskog stadiona, s domjenkom što ga je organizirao grčki ministar kulture.

Konferencija se održavala uz izlaganje oko 90 referata i izložbu postera u prostorijama Nacionalne helenske istraživačke zaklade (National Hellenic Research Foundation – NHRF). Zaklada je osnovana 1958. u svrhu organiziranja, financiranja te materijalnog i moralnog podupiranja znanstvenih istraživačkih projekata na najvišoj razini. Zaklada je razvila znanstvenu i istraživačku aktivnost u područjima povijesti, fizike, kemije, biologije i biotehnologije. Uspostavila je i organizirala najveću knjižnicu znanstvene periodike na Balkanu (oko 1800 naslova) i financirala osnovne istraživačke programe u visokoškolskim institucijama, bolnicama i drugim znanstvenim organizacijama u Grčkoj.

U prostorijama Nacionalne helenske istraživačke zaklade Centra za neohelenska istraživanja bila je postavljena izložba *20 stoljeća grčke kartografije*. Osim te izložbe za vrijeme konferencije otvorene su još dvije:

Kartografija Sredozemlja, Karte iz grčkih privatnih zbirki, 15.-19. st. i

Grčke tiskane karte od 16. do 19. stoljeća iz zbirke Gennadiusove knjižnice

Uz svaku izložbu tiskan je odgovarajući katalog, a otvorenje je bilo popraćeno domjenkom.

Izložba *Kartografija Sredozemlja* održana je u palači Melas Hall i pod pokroviteljstvom grčke Narodne banke. Za nas je značajna po tome što je bilo izloženo nekoliko karata hrvatskih kartografa Natalea Bonifacija i Vicka Dimitrija Volčića (Vincentius Demetrius Volcius Raguseus). Mogli smo vidjeti Bonifacijeve originalne radove iz zbirke otoka Donata Bertellija *Civitatum aliquot insigniorum et locor(um) magis munitior(um) exacta delineatio* iz 1574. godine: Isola de Sio, Issola de' Rhodi i Issola D' Candia. Uz njih je bio izložen i veći broj izlora drugih slavni kartografa, gravera ili izdavača karata kao što su primjerice Bartolomeo dalli Sonetti, Benedetto Bordone, Tomasso Porcacchi, Gianfrancesco Camocio, Marco Boschini, Simon Pinargenti, Nicolo Nelli i Caudio Ducheto. Zanimljivo je primjerice bilo vidje-

ti Pinargentijevu kartu Isola de Sio, koja je zapravo pretisak Bonifacijeve, s tom razlikom što je na njoj umjesto Bonifacijeva potpisa stavljeno ime Pinargentija!

Na spomenutoj izložbi bio je izložen i jedan jedini, ali velik (68,5 × 95 cm) i lijep rukopisni portulan grčkog arhipelaga pod naslovom *ARCIPELAGO DI CONPASSOLARGO*, izrađen na pergamentu u Veneciji 1595. U katalogu stoji da mu je autor Demetreus Nikolaus of Ragusa, što je izvedeno iz *Vinetis Demetreus Nicol[-] Raguseus fecit gratio...* 1595. Poznavatelji hrvatske kartografije uočiti će da se tu radi o novome imenu u dubrovačkoj kartografskoj povijesti. Međutim, za vrijeme konferencije pojavio se naknadno list s ispravkom za katalog. Prema tom ispravku autor portulana je Vincenzo Volcio of Ragusa, što je ovaj puta izvedeno iz *Vin^{cus} Demetrei Volc[-] Raguseus fecit Porto Ferario* 1595. U nastavku ispravka saznajemo da je kartograf Volcio bio iz Raguse (Dubrovnika) i da je obično radio u Livornu. Nepotpisani autor ispravka smatra neobičnim što je taj portulan izrađen u Portoferrariju na otoku Elbi. Na temelju rečenoga možemo zaključiti kako bi život i rad hrvatskoga kartografa Vicka Dimitrija Volčića valjalo pokušati detaljnije istražiti, a rezultate objaviti.

Program konferencije bio je vrlo bogat i uz sve navedeno obuhvatio je još okrugle stolove *Jedna karta, četiri gledišta i Suvremeno istraživanje antikne i srednjovjekovne kartografije* te radnu sjednicu pod nazivom *Portulani*. Održana su tri predavanja o portulanim, a kao posebno zanimljivo izdvojio bih predavanje P. Mesenbura o njihovoj preciznosti. Mislim da njegov pristup glede primjene transformacija nije najsretniji i da bi se na tu temu mogli dati novi prilogi povijesti kartografije.

Svi sudionici konferencije dobili su sljedeće publikacije: program na engleskom, grčkom i francuskom jeziku, popis sudionika te knjigu sažetaka s kratkim životopisima autora. Osim toga, u materijalima se nalazio i zbornik radova 17. međunarodnog simpozija Međunarodnoga društva skupljača karata (IMCoS), održanog još 1989. u Ateni. Zbornik je objavljen 1994., pet godina kasnije. U njemu je, među ostalim, tiskan i rad Ankice Pandžić pod naslovom *Zagreb Portulan Chart of Diego Homen, A Contribution to Hellenic Cartography*. Iz tog se članka vidi da je A. Pandžić desetak godina prije Mirele Slukan (Geodetski list 1998, br. 2, 99-107) atribuirala Diegu Homenu portulanski atlas koji se čuva u Hrvatskom državnom arhivu.

Na 18. konferenciji o povijesti kartografije u Ateni Hrvatsku je predstavljao autor ovog izveštaja izloživši pritom poster pod naslovom:

Lapaine, M., Frančula, N., Tunjić, I.: Croatian Cartographers

Tu su ukratko prikazani glavni rezultati projekta *Hrvatski kartografi*, što je započeo 1995. na Geodetskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Projekt financira Državna geodetska uprava RH. Posebna pozornost u tome radu pridana je kartografiji hrvatske obale. Dan je pregled kartografa Istre, Šibenika, Splita i Dubrovnika. Istaknimo da se tema projekta dobro uklapa u plan rada Povjerenstva za povijest kartografije Međunarodnoga kartografskog društva (International Cartographic Association – ICA). To je povjerenstvo osnovala ICA na svojoj Generalnoj skupštini održanoj u kolovozu 1999. u Ottawi.

Pozornost prisutnih privukao je naš poster, ali i tri knjige koje sam ponio i izložio uz poster: Kozličićeve *Kartografske spomenike hrvatskoga Jadrana* te dvije knjige Milana Pelca, dobitnika nagrade za znanstveni rad u Hrvatskoj u 1999.: *Martin Rota Kolunić* i *Natale Bonifacio*. Mnogi su željeli nabaviti te knjige, i njima sam uručio unaprijed pripremljenu pisanu obavijest s osnovnim podacima o cijenama i mogućnostima kupnje knjiga. Francis Herbert, počasni član Kraljevskoga geografskog društva (Royal Geographical Society), uzeo je detaljne podatke i napisat će prikaz Pelčevih knjiga u časopisu *Imago Mundi*, u kojem je zadužen za rubriku Bibliografija. On me nedvosmisleno i bez uvijanja prekorio zbog nepostojanja veza s Hrvatskom. Prema njegovim riječima, a svatko će se s time složiti, velika je šteta da se u takvom časopisu ne objavljuju podaci o djelima iz područja povijesti kartografije objavljenima u Hrvatskoj. Radi se o neiskorištenoj mogućnosti za besplatnu promidžbu.

Na konferenciji je bilo oko 200 sudionika iz tridesetak država. Među njima bilo je dosta poznatih lica s prethodnih konferencija, kao što su primjerice kolega iz Slovenije Veselin Mišković, Japanac Hasegawa Koji, Englez Christopher Board, Madžar Antal András Deák i drugi. Göran Bäärnhielm iz švedske Kraljevske i nacionalne knjižnice čitao je svojedobno u Svenska Dagbladetu o izložbi pod nazivom *Kartografi, geo-gnostičke projekcije za 21. stoljeće*, što je prije dvije godine održana u Zagrebu. Raspitivao se za katalog, a ja sam mu ga, vrativši se u Zagreb, rado poslao.

Na konferenciji je bilo najviše kartografa iz Grčke, što nije nimalo čudno jer su oni i inače vrlo aktivni. Za ilustraciju navedimo da je 1997. u Grčkoj osnovan *Nacionalni centar za karte i kartografsku baštinu – Nacionalna knjižnica karata* (National Centre for Maps and Cartographic Heritage – National Map Library). Svrha je toga centra čuvanje, prikupljanje, klasificiranje, dokumentiranje, izlaganje i širenje karata, atlasa i srodnog materijala, te proučavanje i prikazivanje opće kartografske baštine. On se također brine za obrazovnu, kulturnu i komunikacijsku dimenziju karata, znanstvenu suradnju sa srodnim domaćim i međunarodnim institucijama, radi na pripremanju izložbi, proučavanju geografskih naziva, objavljivanju kartografskog materijala svih vrsta, organiziranju seminara, razvoju i primjeni kartografskih knjižnica, obrazovanju stručnjaka konzervatora starih karata itd. Centar aktivno sudjeluje na nekoliko međunarodnih projekata. Posebno bih istaknuo projekt CartoTech, koji se odvija u suradnji s Venecijom, Utrechtom i Helsinkijem, sponzorira ga Europsko povjerenstvo DG X, a bavi se poboljšavanjem kartografske baštine s pomoću novih tehnologija.

Osim s kartama, na konferenciji smo se mogli upoznati i s najnovijim publikacijama iz područja povijesti kartografije. Tu ponajprije treba spomenuti *The History of Cartography*, Vol. 2, Book 3, što je uređuju J. B. Harley i D. Woodward. Nadalje, predsjednik Organizacijskog odbora konferencije, George Tolias autor je vrlo lijepe knjige *The Greek Portolan Charts, 15th–17th centuries*, objavljene 1999. u izdanju Centra za neohelenska istraživanja u Ateni. Ta se knjiga mogla kupiti na licu mjesta, a za nas je važna jer sadrži veći broj portulana koji prikazuju Jadran. I Internet je mjesto na kojem se objavljuju djela iz povijesti kartografije. Tako se odnedavno na adresi

<http://iam.classics.unc.edu>

nalazi on-line atlas antičkoga mediteranskog svijeta, oblikovan tako da služi potrebama i zanimanju studenata i nastavnika u okviru studija kartografije, povijesti, arheologije, umjetnosti i srodnih područja.

Velika vrućina i protuameričke ulične demonstracije tamna su strana te, inače izvrsne kartografske konferencije. Izložba fotografija snimljenih za vrijeme konferencije može se pogledati na Internetu na adresi:

<http://www.maphist.nl/athens>

Putnička agencija La Greca na čelu s Christosom Panagiotopoulosom majstorski je odradila svoj dio posla, počevši od samog početka, dočeka u atenskoj zračnoj luci, preko svakodnevnoga višekratnog organiziranja prijevoza sudionika od njihovih hotela do Nacionalne helenске istraživačke zaklade gdje se uglavnom održavala konferencija, odnosno do drugih mjesta gdje su bila organizirana otvaranja izložbi ili pak svečana večera prethodnjega dana. Ta je putnička agencija također organizirala posjet Akropoli, izlete nakon konferencije te sve ostale društvene sadržaje na veliko zadovoljstvo svih sudionika.

Na kraju treba naglasiti da svako putovanje stoji mnogo novaca. Ovaj put u pomoć su prišli David Woodward, Matthew Edney i Kenneth Nebenzahl, ravnatelji zaklade The American Friends of the J. B. Harley Research Fellowships, Inc. Bez njihove novčane pomoći sudjelovanje većeg broja sudionika, među kojima sam bio i ja, na 18. konferenciji o povijesti kartografije ne bi bilo izvedivo. Stoga posebno zahvaljujem američkim prijateljima iz zaklade za istraživanje J. B. Harleya.

Iduća, 19. međunarodna konferencija o povijesti kartografije održat će se od 1. do 6. srpnja 2001. u Madridu.

Miljenko Lapaine